

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 32 (1999) s. 396–398

Biographical Dictionary of Christian Missions, ed. G. H. A n d e r s o n, New York 1998, wyd. Simon&Schuster, XXVI + 845 s.

Idea powstania wielkiego dzieła, ukazującego wkład wszystkich Kościołów chrześcijańskich w dzieło misyjne, pojawiła się podczas konferencji *International Association for Mission Studies (IAMS)* na Hawajach w 1992 r. Autorem pomysłu i zarazem wykonawcą tego trudnego zamierzenia okazał się duchowny Kościoła Metodystów, dyrektor Centrum Studiów Misyjnych w New Haven (USA). Sam od wielu lat zaangażowany w działalność misyjną i ekumeniczną (taką rolę pełni kierowane przez niego Centrum), pragnął oddać hołd misjonarzom całego świata, którzy od początku istnienia Kościoła realizują nakaz Pana Jezusa. Na samym początku (s. VI) dedykuje to dzieło wszystkim, którzy pracowali, świadczyli i modlili się w intencji misji, „aby świat uwierzył” (J 17,21).

Powstało obszerne dzieło o charakterze encyklopedycznym. Andersonowi udało się zmobilizować 349 autorów haseł, reprezentujących 45 krajów i wszystkie wyznania chrześcijańskie (s. XV–XXVI). Przed autorami haseł postawił trudne zadanie: najpierw przedstawienia 3 osób z danego kraju, którzy wnieśli wielki wkład w rozwój dzieła misyjnego, a później, po zatwierdzeniu, przedstawienie najbardziej związłego biogramu. Piszący ten tekst jest autorem haseł 3 Polaków (obejmują one jakby całość naszego zaangażowania w dzieło misyjne): misjonarza (J. Beyzym), współpracującej z dziełem misyjnym (M. T. Ledóchowska) i misjologa (F. Zapłata).

Słownik zawiera 2400 biogramów misjonarzy, misjologów i osób zaangażowanych w dzieło misyjne. Hasła uporządkowane zostały alfabetycznie i na końcu każdego znajduje się krótka bibliografia.

Posługiwanie się słownikiem stanowi prawdziwą przyjemność. Zamieszczony na końcu dzieła „Appendix” (s. 765–845) zawiera liczne systematyzacje ułatwiające korzystanie z haseł. Pierwsze zestawienie to podział czasowy: urodzeni do roku 800 (s. 765) – znajdujemy tutaj najmniej biogramów (pominięto postacie z okresu misji apostołskiej, znanej z *Dziejów Apostolskich* i *Listów*); następnie urodzeni w latach 801–1500 (s. 767) – do tego czasu przedstawione zostały głównie postacie z Kościoła katolickiego, czy Kościoła jeszcze niepodzielonego w wyniku reformacji; w latach 1501–1800 – lista obejmuje wielu misjonarzy z czasu wielkiej ekspansji misyjnej (s. 768–770); następnie już czasy nowożytne – podział jest bardziej szczegółowy: urodzeni w latach 1801–1850 (s. 771–774), w latach 1851–1900 (s. 774–778) oraz po roku 1900 (s. 778–779). Tak więc słownik zawiera najwięcej biogramów z czasów nowożytnych.

Następnie zostały wyszczególnione kobiety zasłużone dla misji (s. 779–781), później męczennicy (s. 781), a po nich podano podział na regiony służby: Afryka Północna (s. 782), Afryka Subsaharyjska i Madagaskar (s. 782–784), Azja (s. 784–786), Indie, Pakistan, Bangladesz i Sri Lanka (s. 786–788), Japonia i Korea (s. 788), Azja Południowa (s. 788–789), Australia i Nowa Zelandia (s. 789), Europa (s. 790–792), Bliski Wschód (s. 792), Ameryka Północna (s. 793–795) – tutaj wyszczególniono poszczególne regiony, Wyspy Pacyfiku (s. 795) i Ameryka Południowa (s. 796) – tutaj zaskoczeniem jest stosunkowo mała lista. Kolejny podział obejmuje wybrane organizacje, zakony oraz „tradycje religijne” Poczynając od amerykańskiej „Board of Commissioners for Foreign Missions” (s. 797), przez organizacje Kościoła anglikańskiego (s. 797–798), baptystów (s. 798–799), słynną protestancką „Basel Mission” (s. 799), anglikański „Church Missionary Society” (s. 800), dominikanie (s. 800), franciszkanie (s. 801) i jezuiti (s. 801) – takie umiejscowienie usprawiedliwia klucz alfabetyczny, „London Missionary Society” (s. 802), później luteranie, metodyści, prawosławni, presbiterianie i wreszcie Kościół Rzymskokatolicki po roku 1500 (s. 807–808) i werbiści (s. 808).

Dalej wyszczególnione zostają osoby spoza „Świata Zachodniego” (s. 808–810). Bardzo ciekawe jest zestawienie typu pracy misyjnej: tłumaczenia Biblii – największa lista (s. 810–812), służba medyczna (s. 812), studia w zakresie kultury i języków (s. 813–814) i praca dla kobiet oraz dzieci (s. 814). Całość kończy bogaty indeks (s. 815–845).

Jeżeli chodzi o biogramy Polaków, są obecni. Jest oczywiście Jan Paweł II (s. 335–336 – A. Dulles), Włodzimierz Ledóchowski (s. 390–391 – J. W. Witek),

Maria Teresa Ledóchowska (s. 390 – J. Górski), Jan Beyzym (s. 60 – J. Górski), Feliks Zapłata (s. 760 – J. Górski).

Jak widać z przedstawionego przeglądu, słownik jest bogatą, źródłową pozycją naukową, służącą nie tylko misjologii, ale także ekumenizmowi, a może stać się również potrzebny historykom Kościoła. Słownik ten był bardzo potrzebny. Będzie pomocą w studiach misjologicznych i powinien znaleźć się w bibliotece każdej uczelni.

Ks. Jan Górski